

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра економіки та підприємництва

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для підготовки до семінарських занять з дисципліни:

«СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ»

для спеціальності 051 «Економіка»,

спеціалізації «Економіка підприємства»;

спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»,

спеціалізації «Економіка та організація бізнесу»

Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять з дисципліни «Соціальна відповідальність» студентами денної та заочної форми навчання для спеціальності: 051 Економіка, спеціалізації «Економіка підприємства» та спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», спеціалізації «Економіка та організація бізнесу» / Укл. к.е.н., доц. М.В. Бугаєва – м. Кропивницький. – 2017. – 50 с.

Рецензент: д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки та підприємництва М.В. Семикіна.

Методичні вказівки призначені для самостійної підготовки до семінарських занять з предмету «Соціальна відповідальність» студентами денної та заочної форми навчання для спеціальності 051 Економіка, спеціалізації «Економіка підприємства» та спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», спеціалізації «Економіка та організація бізнесу».

ЗМІСТ

1. ВСТУП	4
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	9
4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ	15
5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ	23
6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ	35
7. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ	39
8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	47

ВСТУП

«Немає нічого більш практичного за хорошу теорію та управлінські технології її використання» — таким є відомий вислів, у правоті якого переконуємося щодня. Справді, розв'язанню якщо не всіх, то більшості завдань має передувати науково-прикладне опрацювання відповідної проблематики та опанування знань і компетенцій тими, хто покликаний забезпечити збалансований економічний та соціальний розвиток суспільства. Без ґрунтовної теорії, прикладних досліджень та управлінських технологій неможливо сформувати також сучасного, цивілізованого й об'єктивного розуміння природи, джерел, напрямів і значення розвитку феномену соціальної відповідальності та імплементації останньої в практику сьогодення.

Проблема соціальної відповідальності як відповідальності за дії й учинки перед суспільством і його інститутами, відповідальності, що асоціюється з морально-духовним потенціалом, внутрішньою культурою, давно перебуває в полі зору як науковців, так і практиків. На межі двох тисячоліть спостерігається підвищення інтересу до наукових і прикладних аспектів відповідальності загалом і соціальної відповідальності зокрема, як і до багатьох споріднених, близьких за природою, суспільних норм і явищ. Формування та розвиток цього інституту є реакцією на виникнення гострих економічних, екологічних, соціальних, соціокультурних та інших проблем сучасності.

Необхідність посилення соціальної відповідальності всіх суб'єктів економічної діяльності та інститутів суспільства обумовлена такими об'єктивними причинами:

- втратою стійкості економічного розвитку, що вимагає формування нових опор і задіяння нових факторів економічної динаміки;
- поглибленням асиметрії економічного і соціального розвитку, яка дедалі більше загрожує економічній і соціальній безпеці;
- загостренням проблеми конкурентоспроможності, що спричинює потребу пошуку нових способів і засобів набуття конкурентних переваг;

- посиленням конкуренції за ресурси, насамперед за найбільш цінні та продуктивні — людські;
- послабленням соціокультурних і моральних настанов соціальної діяльності багатьох суб'єктів підприємництва;
- поширенням ліберальних концепцій соціально-трудової сфери та масовими виявами десоціалізації відносин у сфері праці;
- превалюванням концепції «людини економічної» над концепціями «людини соціальної» та «людини соціально відповідальної»; неадекватним розумінням діалектики економічного і соціального розвитку багатьма представниками як бізнесу, так і владних структур;
- ерозією «культури солідарності» та масовими виявами формування так званого суспільства індивідів;
- загостренням екологічних проблем, які межують з катаклізмами регіонального і національного масштабів.

Отже, усе перелічене переконує в тому, що на сучасному етапі назріла нагальна потреба в кардинальних змінах у практиці соціально відповідальної діяльності членів суспільства та його інститутів.

Зосереджуючись на українських реаліях, маємо визнати, що соціальна відповідальність у нашому суспільстві, на жаль, і досі не стала домінантою та надійним регулятором суспільного життя, не набула статусу життєво значущої норми.

Для сучасного етапу соціально-економічного розвитку характерна парадоксальна ситуація: на тлі проголошеного курсу на розширення економічних свобод та підприємництва, ініціативності тощо не спостерігаємо особливого прагнення чимраз більшої кількості громадян та інститутів економіки і суспільства брати на себе відповідальність.

Неупереджений аналіз свідчить, що настав, нарешті, час для докорінних змін у практиці соціально відповідальної діяльності на всіх рівнях економіки та суспільства. Серед останніх вагоме місце належить бізнес-організаціям та органам

державного управління, у складі яких працюватиме більшість випускників університету — економістів, менеджерів, соціологів, психологів, юристів. Останні мають бути, з одного боку, взірцями соціально відповідальної поведінки, а з другого — сприяти імплементації соціальних проектів, етичних кодексів, інших соціально значущих рішень у практику державного, галузевого, територіального та корпоративного управління. За таких обставин набуває особливої значущості формування в майбутніх фахівців компетенцій щодо імплементації соціально відповідальної поведінки в практику економічного і соціального розвитку.

Важливо наголосити, що в суспільній свідомості абсолютної більшості громадян під впливом наукової, фахової аргументації, освітянської та просвітницької діяльності має закріпитися переконання, що соціальна відповідальність і в гуманістичному, і в соціально-економічному розумінні — це не добродійність чи розкіш, від якої можна легко відмовитися, а надійний захист від соціальних ризиків, одна з передумов набуття конкурентних переваг.

Засвоєння дисциплін «Соціальна відповідальність» студентами, сприятиме формуванню в майбутніх фахівців компетенцій щодо імплементації інституту соціальної відповідальності в практику управління на державному, територіальному, корпоративному рівнях. Це, зокрема, стане запорукою розроблення й упровадження програм, етичних кодексів, інших нормативно-правових актів та проектів з активізації соціальної відповідальності, які пронизані духом моральних цінностей, корпоративного громадянства та які водночас сприятимуть прирощенню соціальних ресурсів і збалансованому розвитку.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є формування у студентів фундаментальних знань теорії та практики соціальної відповідальності і відповідних професійних компетенцій.

Завдання дисципліни: вивчення теоретичних положень і практики взаємодії держави, бізнесу, суспільства та людини у сфері соціальної відповідальності як умови стійкого розвитку суспільства.

Предмет дисципліни: теоретико-методологічні, методичні та організаційно-економічні аспекти формування і розвитку соціальної відповідальності.

Об'єктом дисципліни є соціальна відповідальність як система.

Місце дисципліни в навчальному процесі підготовки магістрів. Теоретичною і методологічною базою вивчення соціальної відповідальності є дисципліни гуманітарного та загальноекономічного циклів, економіка підприємства, менеджмент, економіка праці та соціально-трудові відносини, управління персоналом.

Знання та вміння, що формуються під час вивчення дисципліни. Після вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- сутність, види, категорії, еволюцію, концепції, моделі та рівні соціальної відповідальності;
- особливості соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку;
- місце соціальної відповідальності в управлінні організацією;
- нормативно-правові засади розвитку соціальної відповідальності;
- моделі корпоративної соціальної відповідальності і становлення різних типів корпоративної культури;
- критерії, показники та методику оцінювання соціальної відповідальності;

- особливості вияву соціальної відповідальності бізнесу в українських реаліях;
- сутність соціальних інвестицій як форми вияву корпоративної відповідальності роботодавців;
- сутність, складові та пріоритети розвитку соціально відповідальної політики управління персоналом;
- екологічні аспекти соціальної відповідальності та їх нормативно-правове регулювання;
- сутність, структуру, вимоги та особливості міжнародних стандартів соціальної звітності.

Уміти:

- формувати механізм управління корпоративною соціальною відповідальністю;
- формувати ефективну взаємодію роботодавців з персоналом на засадах соціальної відповідальності;
- формувати відносини підприємства із зовнішніми організаціями на засадах корпоративної соціальної відповідальності;
- визначати напрями активізації індивідуальної та колективної екологічної відповідальності;
- посилювати соціальну відповідальність суб'єктів суспільного розвитку через соціальне партнерство;
- здійснювати моніторинг корпоративної соціальної відповідальності;
- оцінювати ефективність корпоративної соціальної відповідальності;
- розвивати корпоративну соціальну відповідальність як чинник підвищення конкурентоспроможності.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Соціальна відповідальність як стратегія збалансованого розвитку

- 1.1.** Сучасна філософія соціальної відповідальності та актуальність її засвоєння.
- 1.2.** Соціальна відповідальність як система
- 1.3.** Суб'єкти та ступені соціальної відповідальності
- 1.4.** Види і моделі соціальної відповідальності
- 1.5.** Соціальна відповідальність як засіб збалансування людського, економічного, соціального та екологічного розвитку

Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та інститутів громадянського суспільства

- 2.1.** Соціально відповідальна взаємодія держави, бізнесу та інститутів громадянського суспільства
- 2.2.** Сутність і складники соціальної відповідальності людини, її значення в забезпеченні стійкої позитивної соціальної динаміки
- 2.3.** Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства.
- 2.4.** Соціальна держава як провідний суб'єкт соціальної відповідальності.

Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю

- 3.1.** Сутність і значення корпоративної соціальної відповідальності
- 3.2.** Інституціональне забезпечення соціальної відповідальності: міжнародний формат і проблеми вітчизняної практики
- 3.3.** Організаційно-управлінські механізми імплементації КСВ у систему управління організацією

3.4. Структурні підрозділи організацій з розвитку сфери КСВ

3.5. Статус, основні функції, кваліфікація, типові обов'язки, профіль професійної компетентності менеджера з КСВ в організаціях

3.6. Міжнародні стандарти та їх роль у процесі інтеграції соціально відповідальної поведінки в організації.

Тема 4. Корпоративна соціальна відповідальність у системі стратегічного управління організацією

4.1. Комплексна модель управління соціальною відповідальністю організації

4.2. Взаємозв'язок соціально відповідальної поведінки і стратегії розвитку організації

4.3. КСВ у стратегічному управлінні людськими ресурсами

4.4. Узгодження інноваційної політики організації з принципами соціальної Відповідальності

4.5. КСВ як засіб управління організаційними змінами

4.6. Корпоративна соціальна відповідальність як інструмент формування позитивного іміджу та ділової репутації компанії

Тема 5. Соціальна відповідальність у сфері формування та розвитку персоналу

5.1. Соціальна відповідальність підприємства у процесі професійного добору персоналу

5.2. Працевлаштування та адаптація нових працівників на засадах соціальної відповідальності

5.3. Особистісний та професійний розвиток персоналу в контексті формування соціально відповідального бізнесу

5.4. Додержання етичних принципів під час звільнення працівників. Підтримання контактів з колишніми працівниками

Тема 6. Соціальна відповідальність у сфері кадрової безпеки

6.1. Сутність і основні складові кадрової безпеки

6.2. Відповідальність підприємства у сфері кадрової безпеки

6.2.1. Соціальна відповідальність у сфері охорони праці та промислової безпеки

6.2.2. Соціальна відповідальність підприємства у сфері інтелектуальної та інформаційної безпеки

6.3. Відповідальність працівника в системі кадрової безпеки

6.4. Міжнародні стандарти соціальної відповідальності та нормативно-правові акти у сфері кадрової безпеки

6.5. Запровадження міжнародних стандартів охорони та безпеки праці на підприємстві

Тема 7. Корпоративна культура соціально відповідальної організації

7.1. Взаємозв'язок корпоративної культури і соціальної відповідальності організації

7.2. Система корпоративних цінностей. Упровадження цінностей соціальної відповідальності в корпоративну культуру

7.3. Відображення цінностей соціальної відповідальності в документах організації

7.4. Роль корпоративної культури в забезпеченні стратегічної стійкості підприємства

7.5. Управлінський вплив КСВ на формування, збереження та розвиток корпоративної культури організації

7.6. Лояльність працівників як інтегральна оцінка корпоративної культури соціально відповідальної організації

Тема 8. Соціально відповідальна взаємодія бізнесу із зовнішніми заінтересованими сторонами

- 8.1.** Теорія заінтересованих сторін та її використання
- 8.2.** Зовнішнє середовище корпоративної соціальної відповідальності
- 8.3.** Взаємодія зі споживачами на засадах соціальної відповідальності
- 8.4.** Добросовісна ділова практика та соціально відповідальне примноження нематеріальних активів
- 8.5.** Соціально відповідальна участь бізнесу в житті громади та суспільства
- 8.6.** Корпоративні благодійні соціальні проекти та програми як вияв соціальної відповідальності бізнесу

Тема 9. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності

- 9.1.** Сутність і значення моніторингу корпоративної соціальної відповідальності
- 9.2.** Технології та інструменти діагностики соціально відповідальної діяльності організацій
- 9.3.** Соціальна звітність і аудит як інструменти забезпечення прозорості та інформованості в питаннях корпоративної соціальної відповідальності
- 9.4.** Процеси підготовки соціального звіту. Інтереси стейкхолдерів щодо соціальної звітності організацій
- 9.5.** Формування корпоративної інформаційної політики. Побудова системи комунікацій з КСВ

Тема 10. Соціальна відповідальність у сфері зайнятості

- 10.1.** Сутність і напрями соціальної відповідальності у сфері зайнятості
- 10.2.** Гармонізація суспільних відносин на основі соціально відповідальної діяльності партнерів у сфері зайнятості
- 10.3.** Моделі взаємодії та нормативно-правові важелі регулювання відносин соціальних партнерів у сфері зайнятості
- 10.4.** Механізми координації соціальної відповідальності у сфері зайнятості

10.5. Оцінювання соціально відповідальної діяльності партнерів у сфері зайнятості

Тема 11. Екологічний напрям соціальної відповідальності

11.1. Сутність, функції та рівні екологічної відповідальності

11.2. Нормативно-правове регулювання екологічної відповідальності

11.3. Екологічна відповідальність як суспільна ідея і практика цивілізованих країн

11.4. Корпоративна екологічна відповідальність

11.5. Екологічний менеджмент і аудит

11.6. Екологічна відповідальність громадян

11.7. Напрями активізації індивідуальної та корпоративної екологічної відповідальності

Тема 12. Ефективність соціальної відповідальності

12.1. Загальні засади ефективності та її оцінювання у сфері соціальної відповідальності

12.2. Оцінка розвитку корпоративної соціальної відповідальності на національному та регіональному рівнях

12.3. Ефективність соціальної відповідальності організації

12.4. Оцінка ризиків у сфері корпоративної соціальної відповідальності

12.5. Рейтинги розвитку соціальної відповідальності організацій

Тема 13. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності

13.1. Формування ідеології та культури соціальної відповідальності

13.2. Організаторська роль держави в розвитку соціальної відповідальності

13.3. Активізація діяльності підприємців-роботодавців щодо розвитку соціально відповідального бізнесу

13.4. Удосконалення діяльності профспілкових і громадських організацій

щодо посилення соціальної відповідальності

13.5. Цінності соціальної відповідальності та європейський вибір України

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1			
Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та інститутів громадянського суспільства	2.1. Соціально відповідальна взаємодія держави, бізнесу та інститутів громадянського суспільства 2.2. Сутність і складники соціальної відповідальності людини, її значення в забезпеченні стійкої позитивної соціальної динаміки 2.3. Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства. 2.4. Соціальна держава як провідний суб'єкт соціальної відповідальності.	2	1. <i>Грішнова О. А.</i> Соціальна відповідальність — шлях до європейської соціальної держави в Україні / О. А. Грішнова // Соціально-трудова відносина: теорія та практика : зб. наук. пр. — 2011. — № 2. — С. 3-12. 2. <i>Грішнова О.</i> Соціальна відповідальність університетів України: порівняльний аналіз та основні напрями розвитку / О. Грішнова, С. Бех// Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. — 2014. — № 5 (158). — С. 11-18. 3. <i>Грішнова О. А.</i> Соціальна відповідальність в контексті подолання системної кризи в Україні / О. А. Грішнова// Демографія та соціальна економіка. — 2011. — № 1(15). — С. 39—47. 4. <i>Колот А. М.</i> Сучасна філософія корпоративної соціальної відповідальності: ево-

			<p>люція поглядів / А. М. Колот // Україна: аспекти праці. — 2013. — № 8. — С. 3-17.</p> <p>5. Колот А. М. Соціальна відповідальність людини як чинник стійкої соціальної динаміки: теоретичні засади / А. М. Колот // Україна: аспекти праці. — 2011. — № 3. — С. 3-9.</p> <p>6. Колот А. М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку : монографія / А. М. Колот. — К. : КНЕУ, 2010. — 251 с.</p> <p>7. Савченко І. Г. Ціннісний вимір соціальної відповідальності в демократичній державі / І. Г. Савченко, О. В. Радченко. — Х. : ХНУ ВС, 2008. — 199 с.</p> <p>8. Соціалізація відносин у сфері праці в контексті стійкого розвитку : монографія / [А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін.] ; за наук. ред. А. М. Колота. — К. : КНЕУ, 2010, — 348 с.</p> <p>9. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : монографія / [А. М. Колот, О. А. Грішнова та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. — К. : КНЕУ, 2012, — 501, [3] с.</p> <p>10. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості : нац. доповідь / [кер. авт. колективу Е. М. Лібанова] ; Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи. — Умань : Візаві, 2012. — 412 с.</p>
Тема 4. Корпоративна соціальна відповідальність у системі стратегічного управління організацією	<p>4.1. Комплексна модель управління соціальною відповідальністю організації</p> <p>4.2. Взаємозв'язок соціально відповідальної поведінки і</p>		<p>1. Антошко Т. Р. Впровадження корпоративної соціальної відповідальності на промислових підприємствах :</p>

	<p>стратегії розвитку організації</p> <p>4.3. КСВ у стратегічному управлінні людськими ресурсами</p> <p>4.4. Узгодження інноваційної політики організації з принципами соціальної Відповідальності</p> <p>4.5. КСВ як засіб управління організаційними змінами</p> <p>4.6. Корпоративна соціальна відповідальність як інструмент формування позитивного іміджу та ділової репутації компанії</p>	<p>монографія / Т. Р. Антошко, П. В. Круги, Ю. В. Тюленева ; Нац. техн. ун-т України «КПІ». — К. : НТУУ «КПІ», 2013. — 275 с.</p> <p>2. Гоголя О. П. Соціальна відповідальність бізнесу : монографія / О. П. Гоголя, 1. П. Кудінова ; Кабмін України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — Ніжин : Лисенко М. М., 2011. — 175 с.</p> <p>3. Діагностика стану та перспективи розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки) : монографія / [О. Ф. Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова та ін.]; НАН України, Ін-т економіки промисловості. — Донецьк, 2013. — 296 с.</p> <p>4. Корпоративная социальная ответственность : учеб. для бакалавров / [Э. М. Коротков. О. Н. Александрова С. А. Антонов и др.] ; под ред. Э. М. Короткова. — М. : Юрайт, 2013, — 445 с.</p> <p>5. Корпоративна соціальна відповідальність : підруч. для студ. вищ. навч. закл., які навчаються за освіт.-проф. прогр. магістра зі спец. «Фінанси і кредит» / [О. Денис та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. А. Я. Кузнєцової ; Нац. банк України, Ун-т банк, справи. — Вид. 2-ге, випр. і доп. — К. : УБС НБУ, 2010. — 314 с.</p> <p>6. Петрова І. Л. М'які фактори управління змінами у сфері соціально-трудових відносин / І. Л. Петрова // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. — 2014. — № 1. — С. 89-95.</p>
--	--	---

			<p>7. Петрова І. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. / І. Л. Петрова. — К.: КНЕУ, 2013. — 466 с.</p> <p>8. Петрова І. Становлення ринку інновацій в контексті економічної безпеки України / І. Л. Петрова // Ефективна економіка : електронне наук. фахове вид. Дніпропетр. держ. аграр. ун-ту. — 2013. — № 8.</p> <p>9. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : монографія / [А. М. Колот, О. А. Грішнова та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. — К.: КНЕУ. 2012. — 501, [3] с.</p> <p>10. Социальная ответственность бизнеса: актуальная повестка. — М. : Ассоциация менеджеров, 2003. — 208 с.</p> <p>11. Управління змінами в умовах інноваційного розвитку : кол. монографія / [І. Л. Петрова, Г. В. Макаркина, І. В. Терон та ін.] ; за наук. ред. проф. І. Л. Петрової. — К. : Ун-т економіки та права «КРОК», 2012. — 268 с.</p> <p>12. Шаповал В. М. Соціальна відповідальність бізнесу в структурі управління економікою : монографія / В. М. Шаповал : ДВНЗ «Нац. гірн. ун-т». — Д. : Держ. ВНЗ «НГУ», 2011. — 356 с.</p>
Змістовий модуль 2			
Тема 8. Соціально відповідальна взаємодія бізнесу із зовнішніми заінтересованими сторонами	<p>8.1. Теорія заінтересованих сторін та її використання</p> <p>8.2. Зовнішнє середовище корпоративної соціальної відповідальності</p> <p>8.3. Взаємодія зі споживачами на засадах соціальної відповідальності</p> <p>8.4. Добросовісна ділова практика та соціально</p>	2	<p>І.Акимов Д. Социально ответственный маркетинг и корпоративная ответственность бизнеса в Украине: подходы к исследованию проблемы [Электронный ресурс] / Д. И. Акимов // Методология, теория та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. — 2008. — С. 220-225. — Режим доступа :</p>

	<p>відповідальне примноження нематеріальних активів</p> <p>8.5. Соціально відповідальна участь бізнесу в житті громади та суспільства</p> <p>8.6. Корпоративні благодійні соціальні проекти та програми як вияв соціальної відповідальності бізнесу</p>		<p>http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mtpsa/2008/articles/Akimov.pdf</p> <p>2. Гулевська-Черниш А. Благодійність за правилами: принципи, основні засади, практичне застосування / А. Гулевська-Черниш, К. Ржевська, Л. Ярошенко. — К. : Абетка благодійності, 2013. — 61 с.</p> <p>3. Божук С. Г. Развитие инструментария социально ответственного маркетинга [Электронный ресурс] / С. Г. Божук, Т. Д. Маслова // Проблемы современной экономики. — 2012. — № 1(41). — С. 199-203. — Режим доступа : http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3947</p> <p>4. Зантарая Т. Социальные программы социальной ответственности бизнеса [Электронный ресурс] / Т. Зантарая // Управление персоналом. — 2007. — № 11. — Режим доступа: http://www.top-personal.ru/issue.html</p>
<p>Тема 13. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності</p>	<p>13.1. Формування ідеології та культури соціальної відповідальності</p> <p>13.2. Організаторська роль держави в розвитку соціальної відповідальності</p> <p>13.3. Активізація діяльності підприємців-роботодавців щодо розвитку соціально відповідального бізнесу</p> <p>13.4. Удосконалення діяльності профспілкових і громадських організацій щодо посилення соціальної відповідальності</p> <p>13.5. Цінності соціальної відповідальності та європейський вибір України</p>	1	<p>1. Амосов М. Ідеологія для України / М. Амосов // Дзеркало тижня. — 1997. — № 16. — 18 квіт.</p> <p>2. Грішнова О. А. Соціальна відповідальність в контексті подолання системної кризи в Україні / О. А. Грішнова // Демографія та соціальна економіка. — 2011. — № 1(15). — С. 39-47.</p> <p>3. Грішнова О. А. Соціальна відповідальність — шлях до європейської соціальної держави в Україні / О. А. Грішнова // Соціально-трудові відносини: теорія та практика : зб. наук. пр. — 2011. — № 2. — С. 3-12.</p> <p>4. Грішнова О. А. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал України: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрями розвитку // Соціально-трудові відносини: теорія та практика : зб. наук. пр. — 2014. — № 1(7). — С. 34-42.</p>

			<p>5. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / Оксана Забужко. — К. : Факт, 2009. — 156 с.</p> <p>6. Колош А. М. Соціальна згуртованість як доктрина забезпечення стійкості розвитку суспільства в умовах глобальних викликів / А. М. Колот // Україна: аспекти праці. — 2009. — № 7. — С. 11-19.</p> <p>7. Колот А. М. Індивідуалізація особистості та формування індивідуалізованого суспільства як феномени сучасності: наслідки та уроки / А. М. Колот // Україна: аспекти праці. — 2014. — № 2. — С. 3-10.</p> <p>8. Пасхавер О. Ким бути? / Олександр Пасхавер. — К. : Фонд Порошенка, 2014. — 112 с. — (Серія «Жити по-новому»), — Рос. мовою. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : монографія / [А. М. Колот, О. А. Грішнова та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. — К. : КНЕУ, 2012. — 504 с.</p>
--	--	--	--

Практичні завдання для вирішення

Задача 1. Поміркуйте і сформулюйте відповіді на запитання. До якого типу суспільства належить сучасна Україна? На яку систему цінностей спирається українська влада і вітчизняний бізнес? Наведіть кілька прикладів.

Задача 2. Уявіть ситуацію, що компанія А дотримується чинних екологічних норм щодо концентрації шкідливих речовин у викидах виробництва. Але фахівці цієї компанії знають, як за допомогою чималих інвестицій можна було б зменшити цю концентрацію. Якими будуть дії компанії за індустріальних і за постіндустріальних умов? Обґрунтуйте відповідь.

Задача 3. На прикладі будь-якої громадської організації проаналізуйте її діяльність за основними формами соціальної відповідальності. Визначте за кожною з форм (за 10-бальною шкалою), наскільки громадська організація є соціально відповідальною. Результати дослідження запишіть у таблицю:

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗА ОСНОВНИМИ ФОРМАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Форми відповідальності	Форми вияву / Заходи, що їх реалізує громадська організація	Балова оцінка (від 0 до 10)
Юридична		
Моральна		
Політична		
Громадянська		
Професійна		
Екологічна		

Поміркуйте, які ще заходи може реалізовувати громадська організація для підвищення ступеня розвитку соціальної відповідальності? Які з цих заходів найбільш актуальні за сучасних умов? Обґрунтуйте відповідь.

Задача 4. На основі аналізу сучасного світового досвіду запропонуйте інноваційні механізми та інструменти імплементації КСВ (корпоративної соціальної відповідальності) у систему управління організацією.

Визначте конкурентні переваги організації, що забезпечує застосування міжнародних стандартів у сфері КСВ.

Задача 5. Складіть таблицю найвідоміших інноваційних продуктів останніх років та визначте вимоги до них з боку соціальної відповідальності.

Задача 6. Проведіть моніторинг корпоративних програм соціальної відповідальності. Визначте напрями позиціонування підприємств як соціально відповідальних у сфері формування та розвитку персоналу.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. За визначенням з Зеленої книги Європейського союзу соціальна відповідальність – це:

А) інтеграція соціальних та екологічних аспектів у щоденну комерційну діяльність підприємств та в їхню взаємодію з зацікавленими сторонами на добровільній основі;

Б) досягнення комерційного успіху засобами, які передбачають дотримання моральних цінностей та повагу до людей, спільнот і навколишнього середовища;

В) зобов'язання бізнесу сприяти усталеному економічному розвитку, працюючи з робітниками, їхніми сім'ями, місцевою громадою та суспільством у цілому для поліпшення якості їхнього життя;

Г) відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем;

Д) концепція залучення соціальних і екологічних напрямків у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між усіма зацікавленими сторонами (групами впливу);

Е) правильної відповіді немає.

2. За визначенням Всесвітньої ділової ради за сталий розвиток соціальна відповідальність – це:

А) концепція залучення соціальних і екологічних напрямків у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між усіма зацікавленими сторонами (групами впливу);;

Б) відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем;

В) зобов'язання бізнесу сприяти усталеному економічному розвитку, працюючи з робітниками, їхніми сім'ями, місцевою громадою та суспільством у цілому для поліпшення якості їхнього життя;

Г) досягнення комерційного успіху засобами, які передбачають дотримання моральних цінностей та повагу до людей, спільнот і навколишнього середовища;

Д) інтеграція соціальних та екологічних аспектів у щоденну комерційну діяльність підприємств та в їхню взаємодію з зацікавленими сторонами на добровільній основі;

Е) правильної відповіді немає.

3. Добровільна ініціатива ділових кіл, яка стосується діяльності, що перевищує просту вимогу дотримання букви закону – це:

А) корпоративна соціальна відповідальність за визначенням Міжнародної організації праці;

Б) корпоративна соціальна відповідальність за визначенням Форуму соціально відповідального бізнесу (Україна);

В) корпоративна соціальна відповідальність згідно з визначенням Європейського Альянсу;

Г) соціальна відповідальність за визначенням за визначенням Всесвітньої ділової ради за сталий розвиток;

Д) соціальна відповідальність за визначенням Зеленої книги Європейського союзу;

Е) правильної відповіді немає.

4. Ризики, які несуттєво впливають на компанію та не можуть призвести до втрати частини або всього бізнесу компанії – це:

А) мінімальні нефінансові ризики;

Б) допустимі нефінансові ризики;

В) критичні нефінансові ризики;

Г) катастрофічні нефінансові ризики;

Д) нефінансові ризики;

Е) правильної відповіді немає.

5. Ризики, ступінь дії яких дуже значний, реалізація подій спроможна призвести до втрати частини або всього бізнесу компанії – це:

А) критичні нефінансові ризики;

Б) мінімальні нефінансові ризики;

В) допустимі нефінансові ризики;

Г) нефінансові ризики;

Д) катастрофічні нефінансові ризики;

Е) правильної відповіді немає.

6. Метод управління нефінансовими ризиками, який передбачає утримання компанії від кроків, які можуть призвести до появи значних негативних наслідків; у компанії немає варіанту реакції, спроможного знизити вірогідність або наслідки настання негативних подій – це:

А) скорочення ризику;

Б) ухилення від ризику;

В) прийняття ризику;

Г) розділення ризику;

Д) правильної відповіді немає.

7. Метод управління нефінансовими ризиками, який передбачає вчинення дій, спрямованих на зменшення вірогідності або наслідків ризику; цей метод вимагає від компанії великого числа поточних оперативних рішень – це:

А) ухилення від ризику;

Б) прийняття ризику;

- В) скорочення ризику;
- Г) розділення ризику;
- Д) правильної відповіді немає.

8. До зовнішньої КСВ належить:

- А) співпраця з місцевими громадами; взаємини з бізнес партнерами, постачальниками і споживачами (так званими групами впливу);
- Б) дотримання прав людини в бізнес діяльності;
- В) глобальні екологічні проблеми;
- Г) управління людськими ресурсами; охорона здоров'я та безпека праці;
- Д) адаптація до змін; управління впливами на довкілля та використання природних ресурсів;
- Е) правильної відповіді немає.

9. До внутрішньої КСВ належить:

- А) дотримання прав людини в бізнес діяльності; глобальні екологічні проблеми;
- Б) адаптація до змін; управління впливами на довкілля та використання природних ресурсів;
- В) співпраця з місцевими громадами;
- Г) взаємини з бізнес партнерами, постачальниками і споживачами (так званими групами впливу);
- Д) управління людськими ресурсами; охорона здоров'я та безпека праці;
- Е) правильної відповіді немає.

10. Філантропічний підхід, що передбачає розподіл частини прибутку компанії для інвестування її суспільно-корисних ініціатив, характерний для:

- А) американської моделі соціальної відповідальності;
- Б) європейської моделі соціальної відповідальності;
- В) азійської моделі соціальної відповідальності;
- Г) проактивної концепції соціально відповідального бізнесу;
- Д) добровільної концепції соціально відповідального бізнесу;
- Е) правильної відповіді немає.

11. Форма соціальних зв'язків, за якої відбувається безпосереднє відношення та вплив суб'єкта на об'єкт конкретного соціального зв'язку (об'єкт соціальних дій) – це:

- А) пряма соціальна відповідальність людини;
- Б) зворотна соціальна відповідальність людини;
- В) прихована соціальна відповідальність людини;
- Г) безпосередня соціальна відповідальність людини;
- Д) опосередкована соціальна відповідальність людини;
- Е) правильної відповіді немає.

12. Форма соціальних зв'язків, за якої відбувається взаємний вплив об'єкта соціальних зв'язків на їх суб'єкт – це:

- А) опосередкована соціальна відповідальність людини;
- Б) безпосередня соціальна відповідальність людини;
- В) зворотна соціальна відповідальність людини;
- Г) пряма соціальна відповідальність людини;
- Д) прихована соціальна відповідальність людини;
- Е) правильної відповіді немає.

13. Форма соціальних зв'язків, за якої виникнення і розвиток соціальної відповідальності обумовлений внутрішніми якостями, здатностями і установками особистості – совість, достоїнство, любов до ближнього, солідарність, справедливість, гідність, співчуття тощо – це:

- А) опосередкована соціальна відповідальність людини;
- Б) безпосередня соціальна відповідальність людини;
- В) прихована соціальна відповідальність людини;
- Г) пряма соціальна відповідальність людини;
- Д) зворотна соціальна відповідальність людини;
- Е) правильної відповіді немає.

14. Опосередкована соціальна відповідальність людини – це:

А) форма соціальних зв'язків, за якої виникнення і розвиток соціальної відповідальності обумовлений внутрішніми якостями, здатностями і установками особистості – совість, достоїнство, любов до ближнього, солідарність, справедливість, гідність, співчуття тощо;

Б) форма соціальних зв'язків, за якої їх суб'єкт бажає уникнути відкритості, гласності, публічності;

В) форма соціальних зв'язків, за якої відбувається взаємний вплив об'єкта соціальних зв'язків на їх суб'єкт;

Г) форма соціальних зв'язків, за якої відбувається безпосереднє відношення та вплив суб'єкта на об'єкт конкретного соціального зв'язку (об'єкт соціальних дій);

Д) форма соціальних зв'язків, за якої виникнення і розвиток соціальної відповідальності обумовлені дією чинників зовнішнього середовища – умовами життя та роботи, особливими екстремальними обставинами тощо;

Е) правильної відповіді немає.

15. Прихована соціальна відповідальність людини – це:

А) форма соціальних зв'язків, за якої відбувається безпосереднє відношення та вплив суб'єкта на об'єкт конкретного соціального зв'язку (об'єкт соціальних дій);

Б) форма соціальних зв'язків, за якої виникнення і розвиток соціальної відповідальності обумовлені дією чинників зовнішнього середовища – умовами життя та роботи, особливими екстремальними обставинами тощо;

В) форма соціальних зв'язків, за якої виникнення і розвиток соціальної відповідальності обумовлений внутрішніми якостями, здатностями і установками особистості – совість, достоїнство, любов до ближнього, солідарність, справедливість, гідність, співчуття тощо;

Г) форма соціальних зв'язків, за якої їх суб'єкт бажає уникнути відкритості, гласності, публічності;

Д) форма соціальних зв'язків, за якої відбувається взаємний вплив об'єкта соціальних зв'язків на їх суб'єкт;

Е) правильної відповіді немає.

16. Зовнішній ретроспективний різновид соціальної відповідальності, це реакція соціуму на дії або бездіяльність особистості, наслідком яких є ущемлення інтересів окремих суб'єктів чи інститутів суспільства; вона проявляється у примушенні з боку держави чи інших суб'єктів громадянського суспільства до виконання (дотримання) особою певних соціальних норм та вимог через накладання обмежень особистого, морального або матеріального характеру – це:

А) юридична відповідальність людини;

Б) моральна відповідальність людини;

В) безпосередня соціальна відповідальність людини;

Г) прихована соціальна відповідальність людини;

Д) опосередкована соціальна відповідальність людини;

Е) правильної відповіді немає.

17. Відповідальність особи за дотримання моральних принципів і норм, що їх сповідує спільнота, до якої ця особа належить – це:

А) прихована соціальна відповідальність людини;

Б) опосередкована соціальна відповідальність людини;

В) юридична відповідальність людини;

Г) моральна відповідальність людини;

Д) безпосередня соціальна відповідальність людини;

Е) правильної відповіді немає.

18. Модель організації управління КСВ, що передбачає дотримання чинного законодавства, прийняття на себе відповідальності за деякі помилки в бізнесі – це:

А) адаптаційна організаційна модель управління КСВ;

Б) стратегічна модель управління розвитком КСВ;

В) захисна організаційна модель управління КСВ;

Г) просоціально активна модель управління КСВ;

Д) правильної відповіді немає.

19. Адаптаційна організаційна модель управління КСВ – це:

А) модель організації управління КСВ, що передбачає вирішення соціальних проблем як реакції на їх виникнення, впровадження несистематичних, соціально відповідальних дій;

Б) модель організації управління КСВ, що передбачає добровільну ініціативу у вирішенні соціальних питань, прогнозування суспільних очікувань в розробці стратегії КСВ, не піддаючись тиску з боку стейкхолдерів;

В) модель організації управління КСВ, що передбачає систематичний підхід до реалізації соціально відповідальної політики.; даний рівень оперує стратегічним соціально відповідальним відгуком на соціальні зміни оточуючого середовища;

Г) модель організації управління КСВ, що передбачає дотримання чинного законодавства, прийняття на себе відповідальності за деякі помилки в бізнесі;

Д) правильної відповіді немає.

20. Механізм управління КСВ – це:

А) система управління фінансовими ризиками, яка забезпечує вплив на внутрішні та зовнішні фактори, від стану яких залежать фінансові показники підприємства;

Б) система управління нефінансовими ризиками, яка забезпечує вплив на внутрішні та зовнішні фактори, від стану яких залежить результат якості життя населення та забезпечення ефективного балансу між компанією та оточуючим середовищем;

В) система управління нефінансовими ризиками, яка забезпечує вплив на внутрішні та зовнішні фактори, від стану яких залежить результат якості життя населення та забезпечення ефективного балансу між компанією та оточуючим середовищем;

Г) система управління нефінансовими ризиками, яка забезпечує вплив на зовнішні фактори, від стану яких залежить результат якості життя населення та забезпечення ефективного балансу між компанією та оточуючим середовищем;

Д) система управління нефінансовими ризиками, яка забезпечує вплив на психологічний клімат в колективі, покращення соціально-трудових відносин;

Е) правильної відповіді немає.

21. До зовнішньої корпоративної стратегії соціальної відповідальності належать такі елементи:

А) кредити на благодійні цілі; фінансова і матеріальна допомога; стипендіальні програми;

Б) партнерські відносини із владою;

В) волонтерська діяльність;

Г) соціальні інвестиції;

Д) екологічна програма;

Е) правильної відповіді немає.

22. До внутрішньої корпоративної стратегії соціальної відповідальності належать такі елементи:

- А) прозорість та конкретність у наданні звітності;
- Б) кар'єрне зростання персоналу;
- В) волонтерська діяльність;
- Г) соціальні інвестиції;
- Д) екологічна програма;
- Е) правильної відповіді немає.

23. Серед основних чинників, які спонукають корпорації впроваджувати соціально відповідальні заходи, на першому плані стоять:

- А) вимоги іноземного партнера;
- Б) вимоги материнської компанії;
- В) релігійні міркування;
- Г) виконання законів України;
- Д) моральні міркування та внутрішнє спонукання;
- Е) правильної відповіді немає.

24. Основними перевагами та стимулами, які керують українськими компаніями у сфері КСВ, є:

- А) збільшення прибутку, підвищення темпів зростання фірми;
- Б) поява доступу до соціально-відповідальних інвестицій, при розподілі яких інвестори беруть до уваги показники, що характеризують діяльність компанії в соціальній і етичній сферах, в області захисту довкілля;
- В) можливе скорочення операційних витрат, наприклад, за рахунок скорочення відходів виробництва або їх переробки, збільшення ефективності використання електроенергії або продажу перероблених матеріалів;
- Г) покращення репутації, що розвиває і відкриває нові ринки і напрями бізнесу;
- Д) зростання продажів, підвищення лояльності клієнтів;
- Е) правильної відповіді немає.

25. Обов'язком менеджера з соціальної відповідальності є:

- А) забезпечення відповідності звітності щодо нефінансових аспектів діяльності організації з фінансовою та іншою звітністю організації;
- Б) підготовка фінансової звітності;
- В) підготовка звіту з розвитку персоналу;
- Г) підготовка звіту впровадження нових видів продукції (послуг) у виробництво;
- Д) підготовка соціального звіту (звіту про сталий розвиток);
- Е) правильної відповіді немає.

26. Комісія з прав людини має широкі повноваження щодо:

А) контролю за дотриманням прав людини, проводить дослідження у сфері захисту прав людини та надає рекомендації та пропозиції ЕКОСОП, готує проекти міжнародних документів щодо прав людини та співпрацює з іншими міжнародними органами в цій галузі. Комісія вправі створювати власні допоміжні органи;

Б) розгляду скарг від окремих осіб або груп осіб про порушення прав, зазначених у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права;

В) розгляду спорів і ситуацій в сфері прав людини, котрі становлять загрозу загальному миру і безпеці;

Г) розгляду заяв держав — учасниць Європейської конвенції з прав людини з питань порушення Конвенції в інших державах-членах; заяв окремих осіб, груп і неурядових організацій про порушення прав людини, що мали місце в державах-членах ;

Д) розробки та прийняття Конвенцій і Рекомендацій щодо регулювання умов праці та соціального захисту;

Е) правильної відповіді немає.

27. Інституційною одиницею у регулюванні соціально-трудових відносин є:

А) МОП;

Б) ООН;

В) НАТО;

Г) Міжнародний комітет Червоного Хреста;

Д) Європейський суд з прав людини;

Е) правильної відповіді немає.

28. Найдавнішою формою участі підприємців у житті громади є:

А) створення соціальних фондів;

Б) створення благодійних організацій;

В) сплата десятини на потреби церкви;

Г) патронат;

Д) соціальні інвестиції;

Е) правильної відповіді немає.

29. Найчастіше в іноземній практиці для означення соціальної активності бізнесу в територіальній громаді використовується термін:

А) соціальні інвестиції;

Б) залучення корпорації до справ громади;

В) патронат ;

Г) благодійність;

Д) філантропія;

Е) правильної відповіді немає.

30. Залучення співробітників компанії до роботи в соціально значущих проектах місцевої громади відображає зміст такої форми соціальної активності бізнесу, як:

- А) бізнес-видатки;
- Б) ділове партнерство;
- В) заохочення соціальної активності працівників;
- Г) надання грантів;
- Д) волонтерство;
- Е) правильної відповіді немає.

31. В Європейських країнах соціальне підприємництво визначається більше як:

- А) бізнес із соціальною місією;
- Б) підприємницька діяльність неприбуткових організацій;
- В) інноваційну підприємницьку діяльність задля соціальних перетворень в суспільстві та громадах;
- Г) соціальні інвестиції;
- Д) благодійність;
- Е) правильної відповіді немає.

32. Ознакою екологічної відповідальності компанії за критерієм дотримання екологічних зобов'язань є:

- А) корпоративне бачення компанії повністю відповідає концепції сталого розвитку;
- Б) ефективне використання природних ресурсів;
- В) компанія керується системним мисленням у своїй діяльності;
- Г) компанія повною мірою відповідає за шкоду, завдану довкіллю;
- Д) компанія враховує думки та побажання стейкхолдерів при розробці та реалізації власних проектів;
- Е) правильної відповіді немає.

33. Об'єктом моніторингу соціальної відповідальності бізнесу (СВБ) на підприємстві є:

- А) політика у сфері управління екологічними ризиками;
- Б) політика у взаємовідносинах зі стейкхолдерами;
- В) політика у сфері охорони праці та її безпеки, гарантії та соціальний пакет для працівників; економічна політика
- Г) облікова політика;
- Д) інвестиційна політика;
- Е) правильної відповіді немає.

34. Моніторинг діяльності підприємства у сфері СВБ – це:

А) процес поточного спостереження, контролю, та прогнозування екологічної та соціальної результативності та ефективності для задоволення потреб різних груп користувачів;

Б) процес поточного спостереження, оцінювання, аналізу та економічної, екологічної та соціальної результативності задоволення потреб різних груп користувачів;

В) процес поточного спостереження, контролю, оцінювання, аналізу та прогнозування економічної, екологічної та соціальної результативності та ефективності для задоволення потреб різних груп користувачів;

Г) процес поточного контролю, оцінювання, аналізу економічної та екологічної результативності та ефективності для задоволення потреб різних груп користувачів;

Д) процес поточного спостереження та контролю економічної та екологічної ефективності для задоволення потреб різних груп користувачів;

Е) правильної відповіді немає.

35. Мета моніторингу у сфері СВБ – :

А) одержання інформації про рівень ефективності та результативності в екологічній, економічній і соціальній сферах на основі якісного та кількісного аналізу й оцінювання відповідних показників для розробки і ухвалення управлінських рішень в системі управління сталим розвитком, прогнозування стану об'єкта моніторингу та інформування зацікавлених сторін;

Б) одержання інформації про рівень ефективності економічній і соціальній сферах на основі кількісного аналізу й оцінювання відповідних показників для розробки і ухвалення управлінських рішень в системі управління сталим розвитком об'єкта моніторингу та інформування зацікавлених сторін;

В) одержання інформації про рівень результативності в екологічній і соціальній сферах на основі якісного й оцінювання відповідних показників для розробки і ухвалення управлінських рішень в системі управління сталим розвитком, прогнозування стану об'єкта моніторингу та інформування зацікавлених сторін;

Г) одержання інформації про рівень ефективності та результативності в екологічній та економічній сферах на основі кількісного аналізу й оцінювання відповідних показників для розробки і ухвалення управлінських рішень в системі управління сталим розвитком;

Д) одержання інформації про рівень ефективності економічній і соціальній сферах на основі якісного та кількісного аналізу;

Е) правильної відповіді немає.

36. Соціальна або нефінансова звітність – це:

А) звіти компаній, що включають інформацію про результати фінансово-економічної діяльності;

Б) звіти компаній, що включають інформацію про соціальні та екологічні показники;

В) звіти компаній, що включають інформацію про результати фінансово-економічної діяльності, соціальні та екологічні показники;

Г) звіти компаній, що включають інформацію про екологічні показники;

Д) звіти компаній, що включають інформацію про результати фінансово-економічної діяльності та соціальні показники;

Е) правильної відповіді немає.

37. Розрізняють такі види ефективності корпоративної соціальної політики

А) результативність та доцільність;

Б) економічність та доцільність;

В) доцільність та результативність;

Г) результативність, економічність та доцільність;

Д) результативність та економічність ;

Е) правильної відповіді немає.

38. До загальних показників кількісної оцінки соціальної відповідальності корпорацій відносяться:

А) співвідношення середнього розміру заробітної плати працівників корпорації з середнім по галузі;

Б) частка соціальних інвестицій у сумарному обсязі продажів;

В) індекс соціальної відповідальності, індекс перспективного розвитку;

Г) витрати на покращення умов праці в розрахунку на одного працівника корпорації ;

Д) середній обсяг соціальних інвестицій, що припадає на одного працівника корпорації; с

Е) правильної відповіді немає.

39. Соціоекономічний підхід і реалізація його засад у практиці корпоративного соціального управління дозволяє:

А) систематично відстежувати характер і щільність зв'язків між бізнесом та суспільством;

Б) систематично відстежувати характер і щільність двостороннього зв'язку між економічними і соціальними аспектами розвитку;

В) систематично відстежувати характер і щільність зв'язків між бізнесом та державою;

Г) систематично відстежувати характер і щільність зв'язків між бізнесом, державою та суспільством;

Д)) систематично відстежувати характер і щільність двостороннього зв'язку між екологічними і соціальними аспектами розвитку;

Е) правильної відповіді немає.

40. Економічний діалог між владою та бізнесом з позицій соціальної відповідальності складає підґрунтя для створення сприятливих умов для розвитку:

- А) пріоритетних галузей економіки;
- Б) охорони праці в організаціях;
- В) ефективної зайнятості населення;
- Г) людського капіталу;
- Д) соціальної сфери;
- Е) правильної відповіді немає.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота планується за домовленістю між студентом, деканатом факультету та викладачем і стосується випадку, коли студент має офіційний дозвіл на такий вид навчальної діяльності і спроможний виконувати її індивідуально.

Індивідуальні завдання ставляться викладачем відповідно до змісту робочої програми, виконуються студентом самостійно і не входять у його тижневе аудиторне навантаження.

Викладач контролює виконання індивідуального завдання на консультаціях, графік яких розробляється окремо і затверджується завідувачем кафедри на початку семестру.

До індивідуальних завдань входять наступні види навчальної роботи:

- самостійне опрацювання тем дисципліни за вибором викладача;
- написання рефератів, підготовка повідомлень, презентацій;
- розв'язання задач, аналіз проблемних ситуацій;
- підготовка до виступів на студентських наукових конференціях;
- виконання наукових досліджень, участь в олімпіадах.

Мета ІНДЗ – формування практичних навичок та вміння їх застосовувати в процесі вирішення поставленого завдання.

Об'єктом ІНДЗ є процеси впливу глобалізації на розвиток суспільства.

Предмет ІНДЗ – сукупність теоретико-методичних підходів до формування ефективних економічних та соціально-політичних рішень щодо розвитку економік світу в сучасних умовах глобалізації.

Індивідуальне науково-дослідне завдання виконується студентом самостійно за консультування з викладачем протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Індивідуальне науково-дослідне завдання видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна. Студент має надати ІНДЗ для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Бали за виконання ІНДЗ враховуються під час виставлення загальної оцінки з дисципліни.

Вимоги до оформлення. Формат аркуша – А4. Поля: ліве – 30 мм; праве, верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт Times New Roman, розмір шрифту для основного тексту – кт 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,5. Не дозволяються виділення в тексті курсивом та підкреслення.

Обсяг ІНДЗ повинен становити у друкованому варіанті 20 – 25 сторінок.

Кожен розділ розпочинають з нової сторінки. Назви розділів оформляються великими літерами по центру сторінки. Сторінки нумеруються у правому верхньому куту. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться.

Вимоги до змісту. Індивідуальне науково-дослідне завдання повинне складатися з таких елементів, як:

- титульна сторінка;
- зміст;
- вступ (1,5 сторінки);
- основна частина (27 – 37 сторінок);
- висновок (1,5 сторінки);
- список використаної літератури;
- додатки (за необхідності).

Вступ повинен відображати наступні елементи: актуальність теми, проблемне поле теми, мету дослідження, об'єкт, предмет, завдання, базу та методи дослідження.

В основній частині роботи (може містити декілька підрозділів) студенти повинні:

- надати аналітичну оцінку зовнішнього середовища та визначити його чинники, які мають найбільший вплив на господарську діяльність підприємства;
- ідентифікувати основні ризики підприємства та визначити рівень значущості кожного з них;
- провести оцінку внутрішнього середовища підприємства та сформулювати систему показників-дестимуляторів, які погіршують господарську діяльність підприємства;
- розробити заходи щодо формування ефективних рішень господарської діяльності підприємства з урахуванням ризику.

Висновки повинні містити обґрунтовані та змістові, практичні рекомендації щодо ефективних господарських рішень на підприємстві з урахуванням концепції соціальної відповідальності.

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Додатки можуть бути включені за необхідності.

У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здатність до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити.

Теми ІНДЗ:

1. Соціальна відповідальність як стратегія досягнення збалансованого розвитку суспільства і бізнесу.
2. Особливості прояву соціальної відповідальності бізнесу в українських реаліях.
3. Соціальна держава як провідний суб'єкт соціальної відповідальності.
4. Статус, функції та обов'язки менеджера з КСВ в організації.
5. Організаційно-управлінські механізми імплементації КСВ в управління організацією.
6. Підвищення якості трудового життя як мета і критерій КСВ.
7. Покращення умов праці, запровадження міжнародних стандартів охорони та безпеки праці на підприємстві.
8. Розвиток співпраці бізнесу з неурядовими організаціями.
9. Співпраця в контексті «організація – місцева адміністрація - громада».
10. Напрями активізації індивідуальної та колективної екологічної відповідальності.
11. Міжнародний і український досвід упровадження принципів екологічної відповідальності.
12. Регулювання відносин у сфері праці на засадах соціального партнерства та соціально відповідальної поведінки.
13. Реалізація принципів соціальної відповідальності в колективних угодах та договорах.
14. Організація проведення соціального аудиту.
15. Упровадження соціальної звітності в Україні.
16. Показники ефективності соціальних інвестицій
17. Дослідження можливих загроз та напрямів мінімізації ризиків у сфері КСВ.

18. Формування ефективної ідеології та культури соціальної відповідальності.
19. Удосконалення діяльності профспілкових та громадських організацій щодо посилення їх соціальної відповідальності.
20. Міжнародні ініціативи як чинники формування і розвитку соціальної відповідальності.
21. Корпоративна культура – соціальна відповідальність – соціальний діалог: організаційно-управлінські механізми взаємодії та забезпечення стійкого розвитку підприємства.
22. Сутність і складові соціальної відповідальності людини, її значення в забезпеченні стійкої соціальної динаміки.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Сутність і значення соціальної відповідальності.
2. Форми вияву соціальної відповідальності на різних рівнях.
3. Види та моделі соціальної відповідальності.
4. Ступені розвитку соціальної відповідальності. Приклади.
5. Соціальна відповідальність як необхідний засіб збалансування людського, економічного, соціального та екологічного розвитку постіндустріального суспільства.
6. Сутність поняття «консолідована соціальна відповідальність».
7. Основні елементи соціальної відповідальності людини. Як вони виявляються зокрема у вашому житті?
8. Основні завдання діяльності громадських організацій. Хто і для чого їх створює в Україні?
9. Приклади соціально відповідальної діяльності громадських організацій.
10. Ознаки соціальної держави.
11. Сутність «корпоративної соціальної відповідальності». Її значення для розвитку підприємства і суспільства загалом.
12. Основні напрями корпоративної соціальної відповідальності.
13. Сутність вищого орієнтиру соціальної відповідальності бізнесу.
14. Міжнародна практика інституціонального забезпечення соціальної відповідальності.
15. Головні сучасні проблеми та перспективи розвитку інституціонального забезпечення соціальної відповідальності в Україні.

16. Сутність інструментів імплементації КСВ (корпоративної соціальної відповідальності) у систему управління організацією.
17. Організаційна структура управління КСВ міжнародних компаній.
18. Організаційна структура управління КСВ провідних українських організацій.
19. Сутність кваліфікації та вимоги до рівнів і ступенів вищої освіти менеджера з КСВ.
20. Складові компетентності менеджера з КСВ. У чому полягають його корпоративні (стратегічні та соціально-особистісні) та професійні (функціональні і рольові) компетенції?
21. Призначення та сфера застосування міжнародних стандартів в процесі інтеграції соціально відповідальної поведінки в організацію.
22. Сутність комплексної моделі управління соціальною відповідальністю організації.
23. Моделі управління КСВ провідних міжнародних та українських компаній.
24. Алгоритм формування та реалізації корпоративної та бізнес-стратегії в контексті КСВ.
25. Приклади практики зростання репутаційної привабливості соціально відповідальних організацій.
26. Правила соціально відповідальної поведінки у процесі професійного добору персоналу.
27. Технологія оцінювання кандидатів на вакантну посаду.
28. Процедура наймання працівників на роботу.
29. Процедура введення в посаду та адаптації новоприйнятих працівників.

30. Технологію планування та організації навчання персоналу на засадах соціальної відповідальності.
31. Правила соціально відповідальної поведінки підприємства у сфері розроблення та реалізації програм кар'єрного зростання.
32. Процедура звільнення працівників з роботи.
33. Етичні принципи, яких потрібно дотримуватися під час звільнення працівників.
34. Способи підтримання контактів з колишніми працівниками.
35. Сутність програми підтримання контактів з колишніми працівниками.
36. Сутність, основні складові кадрової безпеки та її взаємозв'язок із соціальною відповідальністю.
37. Основні складові соціальної відповідальності підприємства у сфері охорони праці та промислової безпеки.
38. Сутність соціальної відповідальності підприємства у сфері інтелектуальної та інформаційної безпеки.
39. Основні аспекти соціальної відповідальності працівника в системі кадрової безпеки.
40. Міжнародні стандарти соціальної відповідальності та нормативно-правові акти у сфері кадрової безпеки.
41. Сутність, функції та складові корпоративної культури.
42. Значення цінностей та інших елементів організаційної культури у формуванні соціальної відповідальності працівників та керівників.
43. Інструменти та механізми впливу корпоративної культури на корпоративну соціальну відповідальність.

44. Сутність корпоративної культури соціально відповідальної організації.
45. Сутність корпоративного кодексу та його значення у формуванні цінностей соціальної відповідальності.
46. Інструменти та етапи імплементації соціальної відповідальності у корпоративну культуру та практику менеджменту підприємств.
47. Взаємозв'язок елементів корпоративної культури з досягненням цілей і завдань збалансованого розвитку компанії.
48. Напрями та принципи управлінського впливу на процеси формування, збереження та розвитку культури організації.
49. Роль соціальної відповідальності в процесі формування корпоративної культури, вимоги КСВ до розвитку корпоративної культури.
50. Сутність і значення лояльності персоналу як передумови та результату соціально відповідальної поведінки економічних суб'єктів.
51. Підходи до класифікації видів лояльності персоналу.
52. Теоретичні основи та інструменти практичного використання теорії заінтересованих сторін.
53. Характеристика зовнішнього середовища КСВ, інтереси та очікування зовнішніх заінтересованих сторін на засадах КСВ, ризики, викликані їхньою поведінкою.
54. Інструменти соціально відповідальної взаємодії зі споживачами.
55. Сутність, роль та основи технології соціально відповідального маркетингу.
56. Основні напрями реалізації добросовісної ділової практики.
57. Сутність і напрями соціально відповідального примноження нематеріальних активів.

58. Напрями та інструменти соціально відповідальної взаємодії організації з громадами.
59. Сутність, роль і основи технології здійснення благодійної діяльності компанії.
60. Сутність, значення, завдання, форми та алгоритм моніторингу корпоративної соціальної відповідальності;
61. Технології проведення та інструменти діагностики соціально відповідальної діяльності організацій.
62. Зміст, структура, нормативно-правова база складання соціальної звітності.
63. Сфера застосування та аудиторські процедури соціального аудиту.
64. Процедура підготовки соціального звіту організації.
65. Інтереси стейкхолдерів щодо соціальної звітності організації.
66. Сутність і основи формування інформаційної політики у сфері КСВ.
67. Основні цільові (контактні) групи соціальної відповідальності.
68. Необхідне інформаційне забезпечення КСВ.
69. Основні комунікаційні технології КСВ;
70. Сутність і значення соціально відповідальної поведінки партнерів у сфері зайнятості.
71. Головні напрями соціально відповідальної поведінки суб'єктів на ринку праці.
72. Цільові орієнтири, основні інтереси соціальних партнерів та очікувані результати їхньої соціально відповідальної діяльності.

73. Відмінності між моделями взаємодії соціальних партнерів у сфері зайнятості.
74. Особливості нормативно-правового регулювання діяльності соціальних партнерів на ринку праці (преференції, санкції, штрафи тощо).
75. Механізми (інструментарій, важелі) координації соціальної відповідальності.
76. Різні підходи до оцінювання соціальної відповідальності роботодавця.
77. Сутність і значення екологічної відповідальності.
78. Функції та рівні екологічної відповідальності.
79. Типи, види, форми екологічної поведінки.
80. Принципи побудови системи екологічного менеджменту відповідно до міжнародних екологічних стандартів.
81. Стандарти екологічного аудиту.
82. Правила екологічно відповідального життя.
83. Сутність і особливості ефективності у сфері соціальної відповідальності.
84. Алгоритм процесу оцінювання ефективності соціальної відповідальності.
85. Досвід України щодо питання вимірювання та оцінки національного та регіонального рівнів розвитку КСВ.
86. Показники, за якими визначають бізнес-ефект зовнішніх та внутрішніх соціальних програм організації.
87. Критерії, показники (індикатори) ефективності соціальної відповідальності організації в економічній, екологічній та соціальній сферах.
88. Сутність ризику у сфері КСВ та причини його виникнення.

89. Алгоритм виявлення та оцінки ризиків у сфері КСВ.
90. Основні підходи до виявлення та оцінки ризиків у сфері КСВ та алгоритм процесу управління ризиками.
91. Типові критерії та показники (індикатори) оцінки розвитку соціальної відповідальності організації для складання рейтингів у міжнародній практиці.
92. Специфічні умови формування й розвитку системи соціальної відповідальності в Україні.
93. Основні напрями діяльності держави в питаннях заохочення соціальної відповідальності.
94. Пріоритети діяльності профспілкових та громадських організацій щодо посилення соціальної відповідальності.
95. Взаємозв'язок між поширенням цінностей соціальної відповідальності і європейським вектором розвитку України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі та нормативно-правові акти

1. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. Утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года [Электронный ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до сайту : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_621.
2. Закон України "Про колективні договори і угоди" від 1 липня 1993 року N 3356-XII. [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до сайту : <http://rada.gov.ua/>
3. Закон України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" від 15 вересня 1999 року N 1045-XIV. [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до сайту : <http://rada.gov.ua/>
4. Закон України "Про порядок вирішення колективних трудових спорів(конфліктів)" від 3 березня 1998 року N 137/98-ВР [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до сайту : <http://rada.gov.ua>
5. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII зі змінами та допов. Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до сайту : <http://rada.gov.ua/>
6. Конституция Украины. Закон Украины "О внесении изменений в Конституцию Украины" № 2222-IV от 8 декабря 2004 года. – Харьков : Парус. – 64 с.

Базова література

7. Гришук В. К. Соціальна відповідальність : [навч. посіб.] / В. К. Гришук. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 152 с.
8. Колот А. М. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : монографія / А.М. Колот, О. А.Грішнова. - К. : КНЕУ, 2012. - 501 с.
9. Корпоративна соціальна відповідальність: [підручник] / О. Гирик, О.Денис, О. Дубовик та ін., за заг.ред. д-ра екон.наук, проф. Т.С. Смовженко, д-ра екон.наук, проф.А.Я. Кузнецової. – К. : УБС НБУ, 2009. – 314 с.
10. Корпоративная социальная ответственность : [учебник] / Э.М. Коротков, О. Н. Александрова, С. А. Антонов [и др.] ; под ред. Э. М. Короткова. – М. : Издательство Юрайт, 2014. – 445 с. – Серия : Бакалавр. Базовый курс.
11. Лазоренко О. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / Лазоренко О., Колишко Р. та ін. – К. : Видавництво «Енергія», 2008 – 96 с.
12. Петрос О. М. Соціальний діалог як інструмент формування корпоративної політики сучасних підприємств в Україні : [навч. посіб.] / Ольга Михайлівна Петрос. – К. : Центр човової літератури, 2008. — 60 с.
13. Саприкіна М. А. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика : посібник / [Саприкіна М. А. Саєнсус М. А., Зінченко А. Г. та ін.] ; за ред. О. С. Редькіна. – К. : Вид-во "Фабований лист", 2011. – 480 с.

Допоміжна література

14. Аналітичний звіт «Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспективи розвитку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uniter.org.ua/data/block/research_ukr_final.pdf.
15. Баб'як О. С. Екологічне право України : навч. посіб. для вищих навч. закладів / О. С. Баб'як, П. Д. Біленчук, Ю. О. Чирва. – К. : Атіка, 2000. – 216с.
16. Баюра Д. М. Корпоративна соціальна відповідальність у системі корпоративного управління / Д. М. Баюра // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 1. – С. 20-25.
17. Баюра Д. О. Системи корпоративного управління в умовах глобалізації / Д.О. Баюра // Теоретичні та прикладні питання економіки: зб. наукових праць(за заг. ред. проф. Ю. І. Єханурова, А. В. Шенди), Вип. 13. — К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. – С. 142– 151.
18. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М. : Академия, 1999. – 949 с.
19. Бжезинский З. Великая шахматная доска (Господство Америки и его геостратегические императивы / З. Бжезинский. – М.: Международные отношения. – 254 с.
20. Будьонна Л. О. Шляхи та напрями формування соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Л. О. Будьонна // Соціальна політика. - Серпень. – 2008. – С. 9-10.
21. Бурлакова Ю. М. Дослідження управління корпоративною соціальною відповідальністю ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» / Ю. М. Бурлакова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки, 2013. – №4. – Т.1. – С. 53-63.
22. Грішнова О. А. Екологічний вектор соціальної відповідальності / О.А. Грішнова, В. П. Думанська // Экономика и управление. – 2001. – № 3. – С. 32-41.
23. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні(експертні оцінки) : монографія/ О. Ф. Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова та ін. – Донецьк : НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2013. – 296 с.
24. Доклад о социальных инвестициях в России 2004. Роль бизнеса в общественном развитии. — М. : Ассоциация менеджеров, –2004. – 80 с.
25. Жуков В. Соціальне партнерство в Україні : навч. посібник / В. Жуков, В. Скуратівський. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 347 с.
26. Жуковська В. М. Соціальна відповідальність як напрям реалізації корпоративної стратегії розвитку / В. М. Жуковська // Фінанси України. – К. : 2009. – С.14-21.
27. Зелена книга Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rsppenergy.ru/main/static.asp?art_id=1552
28. Екологічне право України: [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. — Х. : Право, 2009. – 328 с.
29. Иванова Е. А. Корпоративный социальный отчет: как правильно

рассказать о вкладе вашей компании в развитие общества / [Иванова Е. А., Акопян А. Р., Литовченко С. Е. ; под ред. С. Е. Литовченко. — М. : Ассоциация Менеджеров, 2004. — 56 с.

30. Ивченко С. В. Город и бизнес: формирование социальной ответственности российских компаний / С. В. Ивченко, М. И. Либоракина, Т. В. Сиваева. — М. : Фонд «Институт экономики города», 2003. — С. 17.

31. Индекс прозорості й підзвітності компаній / Центр розвитку корпоративної соціальної відповідальності // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.csr-ukraine.org/rezultati_indeksu_prozorosti.html

32. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII зі змінами та допов. Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. - Режим доступу до сайту : <http://rada.gov.ua/>

33. Колот А. М. Проблеми розбудови національної моделі соціально-трудових відносин / А. М. Колот // Україна: аспекти праці. — 2002. — №5. — С. 23-28.

34. Колот А. М. Розвиток виробничої демократії як чинник удосконалення соціально-трудових відносин / А. М. Колот // Україна: аспекти праці. — 2001. — №6. — С. 21-28.

35. Колот А. М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку : [монографія] / А. М. Колот . - К. : КНЕУ, 2010. - 251 с.

36. Колот А. М. Теоретичні й прикладні аспекти становлення і розвитку сторін соціально-трудових відносин та їх представницьких органів / А. М. Колот // Україна:аспекти праці. — 2002. — №2. — С. 14-25.

10. Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1919-1956: Т.1. — Женева : Міжнародне бюро праці, 1991. — 212 с.

37. Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1957-1990, Т.2. — Женева :Міжнародне бюро праці, 1991. — 243 с.

38. Котлер Ф.Корпоративна соціальна відповідальність / Ф. Котлер, Н. Лі // Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства; пер. з анг. С. Яринич. — К. :Стандарт, 2005. — 302 с.

39. Мельник С. В. Шляхи стимулювання соціальної відповідальності вітчизняного бізнесу [Електронний ресурс] / С. В.Мельник, Т. А. Тресвятська, Л. В. Будьонна — Режим доступу: www.lir.lg.ua/shlahi.doc

40. Методичні рекомендації щодо формування та впровадження в Україні системи соціальної відповідальності бізнесу (виробничий рівень) : розробники С. В. Мельник, Д. Д. Чумаков, М. М. Мартиненко та ін. — Луганськ : Вид-во Державна установа Науково-дослідний інститут соціально-трудових відносин, 2012. — 31 с.

41. Михеев В. А. Основы социального партнёрства: теория и политика : [учеб. для вузов.] — М. :Экзамен, 2001. — 328 с.

42. Плахотный А. Ф. Проблема социальной ответственности / А. Ф. Плахотный. — Харьков : Вища шк., 1981. — 192 с.

43. Ритцер Дж. Современные социологические теории / Дж. Ритцер. — 5-е изд. — СПб. : Питер, 2002. — 688 с.

44. Тоффлер Элвин. Третья волна / Элвин Тоффлер ; [науч. ред. П.С. Гуревич]. – М. : ООО"Фирма"Издательство АСТ", 1999. – 324 с.
45. Турен Ален. Возвращение человека действующего. Очерк социологии / Ален Турен. – М. : Научный мир, 1998. – 204 с.
46. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: розуміння та впровадження. — К : Видавнича компанія "КІТ"2005. - 48 с.
47. Соціальне партнерство : навч. посіб. / С. В.Бакуменко, І. Є. Левенець. – К. : ЦНЛ, 1999. – 184 с.
48. Соціальне партнерство на ринку праці України : навч. посіб. / [Ю. Н. Маршавін, С. В.Бакуменко, В. М. Данюк, О. С.Зінченко, А. М.Колот, Н. В. Мартиненко]. – К. : ЦНЛ, 1998. – 344 с.
49. Устойчивое развитие и корпоративная социальная ответственность / Офіційний сайт компанії ДТЕК // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dtek.com/ru/corporate-social-responsibility>.
50. Фритьоф Капра. Паутина жизни. Новое научное понимание живых систем / Капра Фритьоф ; [пер. с англ. ; под ред. В. Г. Трилиса]. - К. : София, М. : ИД "София", 2003. – 336 с.
51. Хміль Ф. І. Управління персоналом : [підручник для студентів вищих навч. закладів] /Ф. І. Хміль. – К. : Академвидав, 2006. – 488 с.
52. Царик І. М. Регулятивні інструменти посилення соціальної відповідальності бізнесу в системі національної економіки: автореф. дис. ... канд. ек он. на ук : 08.00.03 / І. М. Царик; Черніг. держ. ін -т ек оно-міки і у пр.. — Чернігів, 2011. — 20 с.
53. Шведко Сергей. Донецкие депутаты проголосовали за"газовый Чернобыль". Возможные фатальные последствия добычи нетрадиционного газа [Електронний ресурс] / Сергей Шведко. – Режим доступу : http://www.rp-ua.com/news_novo.php?id=5039.
54. Шибко О. І. Зростання соціальної відповідальності як об'єктивна закономірність цивілізаційного поступу / О. І. Шибко // Схід. – 2012. – № 5 (119). – С. 150-153.
55. Шибко О. І. Норми в системі соціальної відповідальності / О.І. Шибко // Схід. – 2011. – № 5 (112). – С. 136-139.
56. Шибко О. І. Соціальні принципи, закони і норми як система соціальної відповідальності / О. І. Шибко // Схід. – 2009. – № 4 (95). – С. 117-121.
57. Abigail McWilliams. Corporate Social Responsibility: Strategic Implications // Department of Economics, Rensselaer Polytechnic Institute. – 2005. – №0506. – May.
58. Kan H. The Year 2000: A Framework for Speculation on the Next Thirty-three Years/ H. Kan, A. Wiener . – The Hudson Institute, 1967. – 432 p.
59. Carroll A. B. Corporate Social Responsibility: Evolution of Definitional Construct / A. B. Carroll // Business and Society. – 2009. – Vol. 38, N 3. – P. 268–295.
60. Porter M. E. Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility / M. E. Porter, M. R. Kramer // Harvard Business Review, December 2006, pp. 78 – 92.